UNIVERSITAS
Šafarikiana

KOŠICE 1991 ROČNÍK XXI. ČÍSLO 5

VZÁCNY HOSŤ

PREMIÉR VLÁDY SR NA PÔDE NAŠEJ UNIVERZITY

29. januára 1992 akademickí funkcionári UPJŠ v Košiciach privítali medzi sebou premiéra vlády SR *JUDr. Jána Čarnogurského*, ktorý bol doprevádzaný primátorom mesta Košíc pánom doktorom *Kopnickým*. Rektor univerzity *Prof. Bukovský, DrSc.* vzácnemu hosťovi vo svojom príhovore predstavil našu univerzitu, hovoril o jej regionálnom i celoslovenskom význame, o skvalitňovaní vysokoškolského štúdia i o tom, akými kvalitatívnymi zmenami naša univerzita po revolúcii prechádza v oblasti morálnej obrody, zabezpečenia kvality vysokoškolského štúdia i v oblasti materiálneho zabezpečenia a o ďalších otázkach súvisiacich s prevádzkou fakúlt univerzity.

JUDr. Ján Čarnogurský prejavil živý záujem o problémy našej univerzity. Načrtol možnosti ich riešenia, naznačil svoje osobné postoje nielen k našej univerzite, ale k celému východoslovenskému regiónu.

Z jeho prejavu vyberáme:

„Keď sa stretávame tu na pôde Vašej univerzity, je pochopiteľné, že v tomto období sa zamýšľame nad tým, čím sa zaoberajú a čím by sa mali naše univerzity zaoberať najviac. Veda, a hlavne veda sústredená na vysokých školách, bola založená na tom, že vždy pochybovala o tom, čo dovtedy platilo ako pevné a nepochybné. Veda vždy pochybovala o istých vedomostiach a práve na základe týchto svojich pochybností otvárala nové cesty a utvárala pre ne aj nové možnosti. O jedných veciach teda pochybovala a o iných,

(Pokračovanie na 2. strane)

Jednou formou činnosti *Nadácie Jana Husa* je sprostredkovávanie kontaktov medzi našimi a anglickými pracoviskami. Produktom týchto zámerov bola aj návšteva učiteľa dejín z Oriel College v Oxforde pána *Marka Almonda*. V dňoch 7. – 9. októbra 1991 prišiel na Katedru dejín a archivnictva Filozofickej fakulty UPJŠ v Prešove ako špecialista na súčasné dejiny strednej a juhovýchodnej Európy. Teritórium, o ktorom prednáša a píše, pozná

Z Oxfordu do Prešova

dôverne z literatúry a prameňov, ale aj z autopsie, pretože každú z týchto krajín niekoľkokrát navštívil.

Počas svojho pobytu v Prešove mal tri prednášky. Pred zaplnenými auditóriami sa zaoberal vývinom Nemecka a problematikou jeho zjednotenia i dôsledkami z toho vyplývajúcimi. V druhej prednáške obrátil pozornosť poslucháčov na vývin juhoslovanských národov od roku 1918 a priblížil aj súčasnú zložitú politickú a vojenskú situáciu v tejto oblasti. V tretej prednáške sa sústredil na najnovší vývin v Rumunsku a charakterizoval jeho smerovanie.

Pre študentov, učiteľov i ďalších záujemcov o tieto otázky sviežo pôsobili jeho pohľady spoza Kanála na Kontinent – a toto sa prejavilo aj patričným záujmom v diskusných častiach jeho vystúpení. Poďakovanie patrí členom Katedry anglistiky a amerikanistiky z FF, ktorí jeho prednášky tlmočili – doc. PhDr. Ľudmile Urbanovej, CSc., PhDr. Štefanovi Frankovi a PhDr. Milanovi Ferenčíkovi.

Tento prednášateľ si našiel čas na prehliadku pamätihodností nášho mesta i na priateľské stretnutie s členmi Katedry dejín a archivnictva FF UPJŠ v Prešove, na ktorom poskytol zauji-

(Pokračovanie na 2. strane)

Pán Mark Almond (prvý zľava) pri besede s členmi Katedry dejín a archívníctva FF UPJŠ v Prešove

VZÁCNY HOSŤ

PREMIÉR VLÁDY SR NA PÔDE NAŠEJ UNIVERZITY

(Dokončenie z 1. strany)

povedal by som, mravných hodnotách, nepochybovala. Nazdávam sa, že v tomto období aj pred nami stojí úloha a síce tá, aby sme na jednej strane pochybovali o všetkom, čo sme dosiahli, aj v prípade toho, čo považujeme za nepochybné. Zároveň aby sme si však zachovali istotu a nepochybovali o určitých tradičných hodnotách, či už mravných alebo historicko – národných, ktoré sme zdedili a s ktorými by sme chceli pokračovať aj ďalej. Toto je problém našich univerzít a nielen našich univerzít, ale je to problém i vlády. Snažíme sa to riešiť raz tak, raz onak. Možno, že z toho vyplýva, že aj samotná vládna línia je taká kolísavá; skôr osciluje okolo nejakej línie, akoby išla po priamej línii. Ako dobre vieme, štyridsať rokov sme išli po priamej línii a nakoniec sme sa dostali do slepej uličky. A dnes nechceli by sme sa dostať znovu do slepej uličky a v tom práve očakávam Vašu pomoc. To znamená, že na jednej strane budete vyjadrovať pochybnosti, aj publikovať a verejne tieto pochybnosti vyjadrovať, ale na druhej strane budete všemožne brániť niektoré tradičné, hovorím, tradičné národné hodnoty. V tomto smere chce vláda pomôcť keď nie finančne, tak aspoň mocou. Či zákonodarnou alebo aj priamo výkonnou mocou chceme pomáhať v tom, aby ste mali takúto možnosť, aby to ani nebolo vecou občianskej odvahy či budete pochybovať o niečom alebo naopak, budete brániť určité hodnoty, aby to bolo vysoko prirodzeným postojom našich občanov, vyplývajúcim z toho, že majú slobodu, že môžu slobodne vyjadrovať svoje názory, o niečom i pochybovať, prípadne aj nachádzať netradičné cesty riešenia problémov.

Tu, ako chodím po Košiciach, vidím, že Východné Slovensko skutočne prejavuje dynamizmus, ktorý je priam závideniahodný. Podniky: VSŽ, VSS, ako aj ďalšie podniky, nielen iba v Košiciach, sú veľmi úspešné vzhľadom k tomu, že majú trocha sťaženú pozíciu oproti trebárs Západnému Slovensku tým, že Západné Slovensko je bližšie k centrám, dokonca až k západoeurópskym, ku Prahe a ku politickým rozhodnutiam, ktoré sa robia u nás alebo aj mimo nás. Napriek tomu Východné Slovensko preukazuje veľkú vitalitu, vie sa presadiť a pre mňa je to znak, že sa vie presadiť nielen vo výrobe, že sa vie presadiť aj vo vede. No a to ste práve Vy, ktorí sa takýmto spôsobom môžete, ba napokon, musíte presadiť, lebo inej cesty niet."

Premiér vlády SR pán JUDr. Ján Čarnogurský zotrval potom s akademickými funkcionármi UPJŠ v srdečnom a družnom rozhovore. Poprial našej univerzite veľa zdaru a úspechov v práci.

-R-

Z Oxfordu do Prešova

(Dokončenie z 1. strany)

mavé informácie o činnosti vysokých škôl a o štúdiu na britských univerzitách. Našla sa chvíľa na rozhovor so študentami i na neformálne kontakty so záujemcami o prednesenú problematiku.

Mark Almond konštatoval, že sa k súčasným dejinám strednej a juhovýchodnej Európy dostal náhodou a tento záujem vznikol počas jeho postgraduálneho štúdia v Nemecku. A potom prišli cesty do týchto krajín. Podmienky a spôsob života ho tak zaujali, že sa zameral i na dejiny tohoto regiónu. Podčiarkol, že slovenské dejiny sú vo Veľkej Británii v podstate neznáme, že pre britských bádateľov je tu jazyková bariéra. Len veľmi málo britských historikov ovláda slovenčinu alebo češtinu tak, aby mohli čerpať z našich prameňov. Ako veľmi prepotrebné označil napísanie stručných slovenských dejín od najstarších čias po súčasnosť v anglickom jazyku. Mali by ich pripraviť slovenskí historici a tieto dejiny by boli veľmi vítanou vstupnou informáciou o našom vývine pre anglicky hovoriacich záujemcov. Podľa neho má Slovensko veľmi zaujímavé a pestré dejiny a je to krajina hodná ďaleko dôkladnejšieho poznania.

Krátka návšteva Marka Almonda skončila. Bola to prvá lastovička. Veríme, že prídu ďalšie a veľmi vítanou by sa stala reciprocita takýchto prednáškových pobytov.

PhDr. Michal Otčenáš, CSc.

§ Sociologicko – právny výskum k voľbám do zastupiteľských zborov

V podmienkach pluralitných demokracií sú voľby rozhodujúcim a zrejme najdemokratickejším prostriedkom na konštituovanie najdôležitejších zložiek štátneho mechanizmu. Prostredníctvom volieb sa transformuje politická a záujmová diferenciácia obyvateľstva do zloženia zastupiteľských zborov. Za týchto okolností je zjavné, že politický život v demokratických štátoch sa výraznou mierou koncentruje do oblasti volieb a voľby sú zároveň predmetom výskumu prakticky všetkých spoločenských vied, osobitne právnej vedy.

Za týchto okolností bolo len prirodzené, že pracovníci Katedry štátneho a správneho práva Právnickej fakulty UPJŠ, do ktorých „výskumnej kompetencie" problematika volieb zapadá, využili minuloročné parlamentné a komunálne voľby ako vhodný objekt výskumu. Zorganizovali bezprostredne po parlamentných i komunálnych voľbách sociologicko – právny výskum k volebnej problematike. Výskum bol lokalizovaný predovšetkým na územie bývalého Východoslovenského kraja. Boli v ňom uplatnené metódy štandardizovaného rozhovoru za využitia anketárov z radov pracovníkov a študentov právnickej fakulty a čiastočne tiež aktivistov niektorých politických strán, ktorí o výskum prejavili záujem. Pracovníci našej katedry obdržali odpovede na otázky z dotazníkov po parlamentných voľbách od 536 respondentov a po komunálnych voľbách od 554 respondentov.

Otázky, ktoré boli obsiahnuté v oboch dotazníkoch, boli čiastočne podobné, čo umožnilo ich vzájomné porovnanie aspoň v niektorých oblastiach. V zásade je možné ich rozdeliť do troch problémových okruhov:

1. Hodnotenie volebnej kampane a efektívnosť jednotlivých foriem volebnej kampane. Výsledné materiály sú následne využiteľné najmä pre politické strany a kandidujúce subjekty;
2. Odborný a osobnostný profil poslancov parlamentov, resp. obecných zastupiteľstiev z hľadiska požiadaviek voličov;
3. Hodnotenie jednotlivých ustanovení volebných zákonov.

Hlavný dôraz bol z hľadiska vedeckej profilácie našej katedry kladený na tretí problémový okruh. Jednou z nezastupiteľných úloh právnej vedy je tiež hodnotenie efektívnosti pôsobenia právnych noriem a na tomto základe formulovanie námetov pre zdokonalenie právnej úpravy. Prirodzene, takéto námety sa spravidla predkladajú len na základe dlhodobých skúseností z aplikácie právnych noriem. Ustanovenia volebných predpisov predstavujú z tohoto pohľadu určitú výnimku. K ich aplikácii dochádza totiž spravidla len raz za určité obdobie, pričom už aj jednorázové uplatnenie v kontexte s hodnotením činnosti voleného orgánu v rámci príslušného volebného obdobia umožňuje do istej miery zhrnúť skúsenosti z ich aplikácie. Táto skutočnosť vystupuje v našich podmienkach do popredia o to viac, že zákonodarca sa netajil pri schvaľovaní volebných zákonov tým, že pravdepodobne budú využité len pre minuloročné voľby.

Na druhej strane pracovníci našej katedry výsledky urobeného výskumu nepreceňujú, a to aj z toho dôvodu, že získaná vzorka respondentov nie je dostatočne kvantifikovaná a nespĺňa celkom požiadavky reprezentatívnosti. Napriek tomu je možné výsledky výskumu vo forme podporného kritéria využiť najmä v publikačnej činnosti pracovníkov našej katedry. V budúcnosti naša katedra zamýšľa pokračovať v tejto metóde štátoprávneho výskumu, a to nielen v problematike volieb. Pracovníci Katedry štátneho a správneho práva Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach by pri tejto súvislosti privítali odbornú pomoc a spoluprácu kvalifikovaných pracovísk z iných spoločenských vied, osobitne sociológiu, politológiu, prípadne aj psychológiu. Takáto vzájomne prospešná spolupráca by umožnila dopracovať sa k ešte serióznejším vedeckým poznatkom.

JUDr. Ladislav Orosz

O práci

Katedry jazykov UPJŠ

Dôležitosť ovládania cudzích jazykov bola aj v čase nedávnom všeobecne uznávaná, ale realita nenasvedčovala tomu, že sa to berie vážne. Jednostranne sa preferoval ruský jazyk, čím sa dosiahlo to, že sa u študentov vypestoval odpor voči nemu, jazykom sa venovalo v študijnom programe dosť málo miesta (isté obdobie sa napr. tzv. 2. cudzí jazyk na LF učil jeden semester a na niektorých školách sa zaviedol na záver miesto skúšky klasifikovaný zápočet) a napokon, čo bolo azda najhoršie, študenti neboli motivovaní v štúdiu, pretože mali veľmi málo možností vycestovať alebo dostať sa bez problémov k cudzojazyčnej literatúre, filmu a pod.

Potreba ovládania cudzích jazykov je zvlášť aktuálna v našej novej spoločenskej situácii vzniknuvšej po r. 1989. Je príznačné, že medzi prvými požiadavkami, ktoré študenti mali pri presadzovaní zmien v študijných plánoch, bolo aj rozšírené vyučovanie jazykov (spolu s odmietnutím dominantného postavenia ruského jazyka). Po počiatočných euforických predstavách o vyučovaní jazykov na jednotlivých fakultách sa predsa len požiadavky a predstavy zreálnili, ale napriek tomu je dotácia hodín na vyučovanie cudzích jazykov väčšinou vyššia než predtým. Na prírodovedeckej fakulte sa dotácia na jazyky zvýšila na 6 semestrov spolu a okrem toho môžu študenti navštevovať vo vyšších ročníkoch nepovinne výberový seminár (2 semestre). Na právnickej fakulte sa počet hodín na cudzie jazyky zdvojnásobil, spolu činí 8 semestrov. Jedine lekárska fakulta venuje jazykom presne toľko hodín ako doteraz, t.j. spolu 4 semestre.

V týchto nových učebných plánoch je problémom skutočnosť, že zatiaľ naši študenti väčšinou ovládajú, resp. študovali ruský jazyk a jeden západný, málokto ovláda okrem ruštiny ešte dva ďalšie jazyky. Tento problém sa dal riešiť dvojakým spôsobom. Buď všetci študujú ruský jazyk nadalej a jeden ďalší, ktorý si vybrali, ako to urobili na právnickej fakulte, alebo si študent mohol zvoliť miesto ruštiny ďalší západný jazyk, ale musel ho študovať od začiatku, t.j. išlo o začiatočnícke štúdium, ako to bolo na lekárskej fakulte. Ani jedno riešenie nebolo ideálne a ani jedna fakulta nezostane pri uvedenom riešení. Vyriešiť by sa to malo asi o dva roky, keď prídu na univerzitu študenti, ktorí sa učili na gymnáziu dva dobrovoľne vybrané jazyky. Lekárska fakulta prechádza na ten čas na štúdium 1 jazyka a 4 semestre.

Ruský jazyk má v súčasnosti zvláštne postavenie. Je pochopiteľné, že po dlhom období povinného štúdia sa ako reakcia objavilo odmietnutie ruštiny od mnohých študentov. Bolo by však nereálne si predstavovať, že sa ruština prestane učiť na vysokej škole. Katedra predpokladá, že záujem o ruštinu bude, len, samozrejme, oveľa nižší. Ťažko predvídať dnes vývoj (úlohu tu bude hrať iste aj vývoj v SNŠ), ale ruština by mohla zaujať tretie miesto po angličtine a nemčine.

Čo sa týka úrovne znalostí študentov, nemožno v takom krátkom časovom rozpätí konštatovať radikálne zmeny. V predošlom období Katedra cudzích jazykov UPJŠ si uvedomovala potrebu ovládania jazykov a na katedre sa pracovalo metódami, ktoré zodpovedali najnovším svetovým trendom. Mnohí členovia sa venovali metodike vyučovania a dosiahli v nej pekné výsledky, často však neboli adekvátne snahám, pretože študent mal málo možností využiť svoje znalosti v praxi. Terajšie možnosti cestovania, študovania a praxe v zahraničí iste ovplyvnia úroveň ovládania cudzích jazykov. Novou službou pre fakulty sú testy znalostí z angličtiny a nemčiny u študentov a učiteľov, čím fakulty získavajú prehľad o ľuďoch, ktorí prichádzajú do úvahy na rôzne zahraničné pobyty.

(Pokračovanie na 6. strane)

Botanická záhrada

Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach

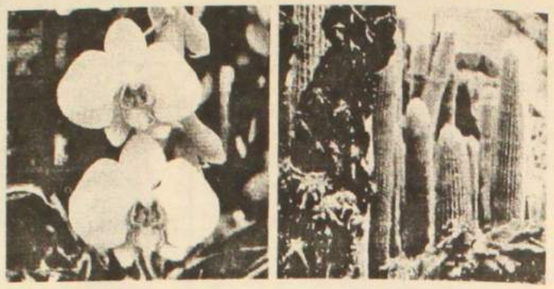

V OCHRANE A TVORBE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Súčasné rozpory medzi ľudstvom a biosférou spolu s ostatnými globálnymi problémami vytvárajú situáciu, ktorá nemá v dejinách ľudstva obdobu. Prvýkrát v svojej histórii môže ľudstvo ohroziť stabilitu biosféry, a tým ohroziť aj svoju budúcnosť.

Botanické záhrady je treba považovať za medzičlánok medzi botanikou a verejnosťou. Je to výstavná vitrína, v ktorej sú zhromaždené najzaujímavejšie a najrozmanitejšie taxóny rastlinnej ríše. Botanická záhrada v Košiciach je vedecko – pedagogické pracovisko UPJŠ. Má charakter univerzitnej botanickej záhrady, ktorá má programovo zameranú a sformovanú činnosť do troch oblastí pôsobenia: pedagogicko – výchovnej, vedecko – výskumnej a kultúrno – spoločenskej. Ťažisko práce je sústredené do prvých dvoch oblastí. Je vypracovaná a v praxi postupne realizovaná *„Koncepcia rozvoja Botanickej záhrady UPJŠ do roku 2000"*. Jednotlivé druhy činnosti vychádzajú priamo z úloh Medzinárodnej asociácie botanických záhrad, ktorá je súčasťou Medzinárodnej únie pre ochranu prírody a prírodných zdrojov (I.U.C.N.).

Pri plnení pedagogicko – výchovnej funkcie sa Botanická záhrada UPJŠ angažuje priamo prostredníctvom externých učiteľov vo výuke pri zabezpečovaní prednášok a cvičení z botanických disciplín na Katedre experimentálnej botaniky a genetiky Prírodovedeckej fakulty UPJŠ (KEBG PF UPJŠ). Z botanických disciplín sú to najmä: Fylogenéza a systém rastlín a Ekológia rastlín. Za tým účelom je vybudovaná zbierka vyšších rastlín, obsahujúca charakteristických zástupcov jednotlivých taxónov našej flóry. Dopĺňajú ju expozičné zbierky v sklenikoch o zástupcov tropickej a subtropickej flóry a vonkajšia expozícia introdukovaných taxónov dekoračnej vegetácie. Zbierkový fond predstavuje približne 4 000 druhov vyšších rastlín. Vedeckí a odborní pracovníci sú školiteľmi diplomových prác poslucháčov PF UPJŠ vo vedných odboroch: botanika, ekológia rastlín, ochrana prírody, tvorba a ochrana životného prostredia. Spolupracujú s inými fakultami, katedrami a pracoviskami UPJŠ pri riešení otázok z oblasti botaniky (liečivé rastliny s tonizujúcimi účinkami, dekoratívne a iné rastliny).

Botanická záhrada vytvára podmienky a aj priamo aktívne spolupracuje s poslucháčmi pri riešení vedeckých a odborných problémov v rámci ŠVOČ a SOČ. Podieľa sa na organizácii špeciálnych prednášok a kurzov. Bude hľadať možnosť účasti na postgraduálnej príprave poslucháčov UPJŠ v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia a vo vednom odbore ekológia rastlín. Chceme zapojiť i ďalších vysokoškolských pracovníkov do výuky nových predmetov, ako sú: fytopatológia rastlín a geobotanika. Vytvorenie špeciálneho herbárového fondu nám umožní prehĺbiť vyučovací proces v niektorých špeciálnych botanických disciplínach. Pre učiteľské štúdium sa plánuje vypracovanie zoznamu ohrozených a chránených taxónov rastlín východoslovenského regiónu ako špeciálnej pomôcky pre pôsobenie učiteľov na stredných a základných školách.

Pre stredné a základné školy v samotnom meste, ale aj z iných častí východoslovenského regiónu, umožňujeme sprístupnenie zbierok formou exkurzií s odborným výkladom a sprievodcom. Botanická záhrada veľmi dobre spolupracuje s Domom detí a mládeže v Košiciach pri organizovaní a zabezpečovaní: prírodovednej súťaže *Poznaj a chráň*, biologických olympiád všetkých kategórií, exkurzií a iných odborných akcií.

Táto činnosť sa bude aj naďalej nami podporovať a rozvíjať. Očakávame aktívnejší prístup jednotlivých škôl a výchovných zariadení pri hľadaní nových foriem a rozširovaní možností vo výchovnovzdelávacom procese, hlavne v oblastiach ekologickej výchovy a životného prostredia. Na tomto mieste si dovolím odcitovať výrok známeho sovietskeho ochranára V. N. Makarova: *„Nesmieme definitívne zničiť ani jediný rastlinný druh. Niekedy je potrebná obozretnosť i pri riešení otázky vyhubenia škodlivých rastlín. Zdanlivá neužitočnosť rastliny sa často vysvetlí iba nepoznaním prírody a vlastností určitej rastliny. Pravda, nie všetky naše rastliny potrebujú osobitnú ochranu. Sú však aj rastliny, ktorých ochrana je nevyhnutná v záujme hospodárstva i v záujme vedy samotnej. K takýmto rastlinám patria najmä rastliny zriedkavo sa vyskytujúce na určitom území a rastliny, ktoré sú pre svoju nezvyčajnú krásu veľmi lákavé. Mimoriadny záujem prejavuje veda o rastliny reliktné, ktorých druhy sa z doby predľadovej a ľadovej zachovali až dodnes a rastliny endenické, ktoré sa vyskytujú iba na určitom mieste a nikde inde."*

V oblasti vedecko – výskumnej činnosti Botanickej záhrady UPJŠ sú vedecké úlohy zamerané na riešenie problémov ochrany fytogenofondu vo východoslovenskom regióne. V najbližších rokoch budeme riešiť úlohy genofondu našej autochtónnej flóry, kultúrnych a okrasných rastlín. Tématické úlohy budú zamerané na riešenie biológie vybraných druhov. Pri štúdiu budú syntetizované poznatky z taxonómie, chorológie, karyológie, embryológie, fytocenológie, ekológie, reprodukčnej biológie, kvetnej biológie a fytopatológie. Ďalšia časť výskumných úloh bude realizovaná v oblasti liečivých rastlín. V súčasnosti sa podieľame ako spoluriešitelia na úlohách, ktoré rieši KEBG PF UPJŠ. Ide najmä o sústreďovanie genofondu autochtónnych liečivých rastlín a šľachtenie nových odrôd.

Získané výsledky, okrem toho, že sú obohatením vedeckého poznania o nové poznatky, budú mať uplatnenie priamo v ochranárskej praxi. V tomto smere cieľom riešenia úloh je vypracovať osobitné režimy ochrany vybraných ohrozených druhov. V Botanickej záhrade UPJŠ sa tieto druhy rastlín môžu kultivovať a naspäť renaturalizovať na pôvodné alebo podobné lokality. Záchrana fytogenofondu ex situ je reálna iba pri dobrej spolupráci s orgánmi štátnej ochrany prírody. Za tým účelom sme nadviazali spoluprácu s Ústredím štátnej ochrany prírody v Prešove, správou TANAP-u, správami CHKO Vihorlat, CHKO Východné Karpaty, CHKO Slovenský Kras a odbormi životného prostredia na jednotlivých úrovniach štátnej správy. Riešenie spomínaných problémov nevyhnutne potrebuje koordináciu a spoluriešenie aj s pracoviskami za hranicami SR. Sú preto uzavreté dohody o spolupráci, napr. s Katedrou botaniky Užhorodskej štátnej univerzity, Botanickým ústavom ČSAV, Botanickým ústavom MAV vo Vácrátote, Katedrou botaniky a Botanickou záhradou Jagelonského univerzity v Krakowe a s inými zahraničnými vysokými školami a vedeckými ústavmi. BZ UPJŠ pri výmene informácií a materiálu spolupracuje s asi 960 botanickými záhradami vo svete. Každoročne vydáva publikácie, v ktorých prezentuje dosiahnuté výsledky a významné výsledky iných vedeckých pracovísk (*Index seminum*, *Catalogue of plant collections*, *Thaiszia*). Pracovníci BZ UPJŠ publikujú dosiahnuté výsledky aj v iných vedeckých, odborných, populárnovedeckých periodikách a zborníkoch.

Okrem riešenia vedeckých a odborných otázok záchrany ohrozených taxónov tým, že ich namnožíme a ponúkneme záujemcom na dekoratívne výsadby do skaliek, záhradok a pod., nepriamo ich chránime. Predpokladáme, že sa tým zmierni devastovanie lokalít priamo v teréne. Za týmto účelom bola v areáli BZ UPJŠ vybudovaná genofondová plocha, na ktorej sa zhromažďujú a kolektujú k ďalšiemu štúdiu kritické taxóny. Nezadnebateľná je naša povinnosť, ktorá je spojená s herbarizovaním flóry. Herbárová zbierka v súčasnosti predstavuje okolo 40 000 položiek. Prevažná väčšina z nich je z lokalít vo Východoslovenskom kraji. Budujeme nový herbár, ktorý bude po počítačovom spracovaní jednotlivých položiek tvoriť základnú dokumentáciu autochtónnej flóry a introdukovaných taxónov vyšších rastlín východoslovenského regiónu.

V oblasti kultúrno – spoločenskej Botanická záhrada UPJŠ v rámci svojich možností, ktoré sú limitované finančným rozpočtom, popularizuje botaniku a otázky tvorby a ochrany životného prostredia medzi širokými vrstvami obyvateľstva. Naša doterajšia činnosť v tomto smere spočíva hlavne v sprístupňovaní expozičných zbierok. Na rozlohe asi 30 ha vonkajšej a 2 500 m² zasklenej plochy je v Botanickej záhrade UPJŠ zhromaždených okolo 4 000 taxónov vyšších rastlín. Návštevník, po zhliadnutí jednotlivých expozícií, sa zoznámi s rôznorodosťou životných foriem a tvarov niektorých zástupcov z tak bohatej rastlinnej ríše. Botanickú záhradu UPJŠ ročne navštívi v priemere 30 000 návštevníkov rôzneho veku a záujmov. Okrem sprievodcovskej služby poskytujeme pre návštevy aj poradenskú službu a propagačný materiál. Pravidelne dvakrát do roka organizujeme výstavy spojené s predajom rastlín. V Botanickej záhrade UPJŠ pri organizácii Slovenského zväzu ochrancov prírody a krajiny pracujú kluby *Orchidea* a *Bonsai*. Svoju činnosť majú rozbehnúť: Klub fytogenofondu a ochrany rastlín a Klub liečivých rastlín. Činnosť a výsledky našej práce propagujeme prostredníctvom tlače, rozhlasu a televízie. Zúčastňujeme sa na floristických výstavách – *Flóra Olomouc*, *Flóra Bratislava*, Poľnohospodárska výstava *Agrokomplex Nitra*. V minulom roku sme sa zúčastnili na *Všeobecnej československej výstave v Prahe* v ekologickom pavilóne, kde bola spoločná expozícia botanických záhrad, zoologických záhrad, arborét, národných parkov a chránených krajinných oblastí. Naše expozície na výstavách boli ocenené množstvom zlatých, strieborných, bronzových a čestných uznaní. Pracovníci Botanickej záhrady UPJŠ publikujú dosiahnuté výsledky vo vedeckých, odborných a vedeckopopulárnych časopisoch.

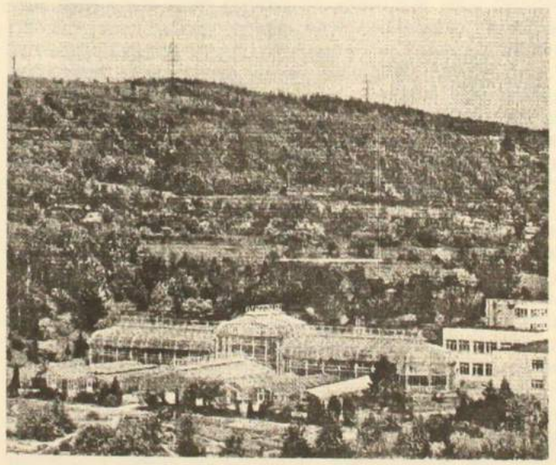

Areál Botanickej záhrady UPJŠ v Košiciach

V rámci skvalitnenia expozícií v Botanickej záhrade UPJŠ sme začali realizovať úlohy spojené s obohatením jednotlivých zbierok a ich nového záhradnícko – architektonického riešenia. Už je vypracovaný projekt na zásadné riešenie a prebudovanie priestorov s dekoratívnou flórou. Projekt navrhuje časť nového priestoru usporiadať ako náučnú ekologickú plochu. Časť priestoru a expozície mieni vyhradiť pre zrakovo postihnutých občanov, kde by bola umiestnená expozícia aromatických a morfologicko – štrukturálne zaujímavých rastlín s informáciami písanými slepeckým písmom. Celé riešenie nových expozícií je urobené bezbariérovým prístupom k jednotlivým celkom. Umožňuje starším a zdravotne postihnutým návštevníkom bezproblémový prístup a pohyb po celej expozícii. Sú zakomponované lavičky, odpočívadlá a vyhliadkové terasy.

Približne na $^2/_3$ vonkajšej plochy Botanickej záhrady UPJŠ sa rozprestiera jej lesnatá časť. Sú navrhované jej úpravy, dosadba a výchova porastov tak, aby vznikol lesopark s prirodzenými fytocenózami pôvodných lesných dubohrabín. Plánovaná je aj výstavba náučného chodníka s potrebnými informáciami a záhradníckymi zariadeniami.

Taktiež samotný interiér vstupnej časti BZ UPJŠ dostal novú podobu. Došlo k presvetleniu a zriadeniu expozície akvárioových rýb a rastlín. Máme snahu vytvoriť v Botanickej záhrade UPJŠ atraktívne prostredie pre návštevníkov a hlavne pre samotných obyvateľov mesta Košíc. Keď uvážime, že v Košiciach je nedostačujúca výmera zelene, ktorá predstavuje len 6,90 m² na obyvateľa a že z architektonického pohľadu ako kategória verejnej zelene pre hospodársko – sídelnú aglomeráciu Košice je potrebný štandard 8 – 12 m² na obyvateľa, predstavuje Botanická záhrada UPJŠ významné územie v sústave mestskej zelene.

Realizácia týchto projektov je pre Botanickú záhradu UPJŠ finančne veľmi náročná. Doterajšia spolupráca s mestskými a regionálnymi orgánmi i záujmovými organizáciami nepriniesla žiadaný efekt, čo je na škodu veci, pretože takéto zariadenie so svojou polohou, bohatstvom rastlín a významom sa skutočne môže stať oázou zelene i zdrojom poučenia a oddychu.

Na záver si dovolím citát od významného biológa F. Jacoba: *„Môžeme sa stať ministrom, urbanistom alebo filozofom napriek tomu, aby sme pochopili, čo znamená rovnováha populácie, genetický program a prirodzený výber v prírode. Avšak práve na obsahu, ktorý je vyjadrený týmito výrazmi, spočíva z väčšej časti nielen rovnováha, v ktorej žijeme, ale aj samotná budúcnosť človeka."*

RNDr. S. Mochnacký, CSc.
riaditeľ BZ UPJŠ

Nové pravidlá slovenského pravopisu a pedagogická prax

Od 1. 9. 1991 platia v slovenčine nové pravidlá pravopisu, ktoré sú zároveň záväznou školskou príručkou (porov. Pravidlá slovenského pravopisu, s. 16), preto sa nám zdá užitočné zamyslieť sa nad nimi z pohľadu učiteľov slovenčiny.

Po takmer 40 rokoch prinášajú tieto pravidlá podstatnejšie zmeny v slovenskom pravopise, ktoré – hoci možno menej radikálne než to používatelia spisovnej slovenčiny očakávali – by mali *„racionalizovať slovenskú pravopisnú sústavu v tých bodoch, kde sa to so zreteľom na vývin jazyka a nové potreby spoločenského života ukázalo odôvodnené a so zreteľom na súčasné kultúrno – spoločenské potreby a na potrebu rešpektovať princíp kontinuity aj možné"* (s. 14).

Pravidlá nemajú (po prvý raz v ich histórii) charakter komplexnej jazykovej príručky, ale sústreďujú sa na ortografiu slovenčiny. Táto koncepcia sa nám vidí dostatočne zdôvodnená a akceptovateľná, o to viac nás prekvapilo, že sa medzi ortografické – teda v zásade čisto konvenčné – pravidlá dostali zmeny v systémovom jave, ktoré sa týkajú z rušenia niektorých výnimiek z uplatnenia tzv. rytmického zákona. Tento bežne rozšírený názov sa používa v slovenčine na označenie menej známeho odborného termínu progresívna neutralizácia kvantitatívneho protikladu Lg – Log. Nerealizovanie kvantitatívnej neutralizácie je podmienené tvarotvorne a slovotvorne a poznáme ho pod názvom výnimky z rytmického zákona. V nových pravidlách sa v súlade „so skutočným spisovným úzom" redukujú výnimky z rytmického zákona o tvary činných prítomných pričastí tvorených formovou morfémou *-úci* z pôvodných kodifikovaných podôb *píšúci, vládnúci, viažúci* na tvary *píšuci, vládnuci, viažuci* a o prípony *-ar, -areň*, ak nasledujú po slabike s dlhým vokálom *(prevádzkar, prevádzkareň)*. Uvedené výnimky sa však nerušia dôsledne, lebo rytmickému zákonu nepodliehajú varianty s diftongom, a to ani pri formovej morféme, napr. *chváliaci*, ani pri slovotvornom sufixe *-iareň*, napr. *rýchliareň*. Okrem toho ku kráteniu nedochádza v príponách *-ár, -áreň* po slabike s diftongom, napr. *mliekár, mliekáreň*, hoci formová morféma *-úci* sa po slabike a diftongom kráti, napr. *striehnuci*. Učitelia slovenčiny sa tak dostávajú do pomerne paradoxnej situácie, lebo pomocou toho istého argumentu – existencia diftongu – musia zdôvodňovať jednak realizáciu krátkej formovej morfémy *-uc-* pri činných príčastiach typu *striehnuci* (krátime, lebo v slabike pred koncovkou *-uci* je diftong *ie*), jednak realizáciu dlhej derivačnej prípony *-ár, -áreň* v prípade *mliekár, mliekáreň* proti *prevádzkar, prevádzkareň* (nekrátime, lebo v slabike pred príponou *-ár, -áreň* je diftong *ie*). K týmto protirečeniam, ktoré akoby naznačovali nerovnakú fonologickú platnosť dlhých vokálov a diftongov,

(Pokračovanie na 8. strane)

O práci

Katedry jazykov UPJŠ

(Dokončenie z 3. strany)

Zvláštnu kapitolu v porevolučnom období na katedre predstavujú americko – kanadskí lektori z *Education for Democracy*. Sú to dobrovoľníci, nie učitelia jazykov, ktorí prišli do Česko – Slovenska pomôcť prekonať zaostávanie v znalosti angličtiny. Väčšinou máme s nimi dobre skúsenosti, najväčší kus práce vykonali (a doteraz vykonávajú) na lekárskej fakulte. Na nej sa uskutočnilo veľké množstvo kurzov pre študentov aj učiteľov. Je to pochopiteľné, pretože táto fakulta sa pripravuje na vyučovanie medicíny v angličtine, ktoré sa má začať v budúcom školskom roku. Pri všetkej úcte k práci lektorov z Education for Democracy predsa len ide o amatérov a katedra sa preto snažila získať profesionálneho lektora angličtiny.

Žiaľ, doteraz sa to nepodarilo, je to spojené s množstvom ťažkostí (zahrnutie do kultúrnej dohody medzi Veľkou Britániou a ČSFR, financie, byt). Katedra má však už dlhé roky francúzskeho lektora. Súčasný lektor, pán *P. Souligaux* spolu so svojou manželkou robia veľa práce pri šírení francúzskej kultúry na Východnom Slovensku.

Čo sa týka kádrového obsadenia katedry, na katedre pracuje v zhode s celosvetovým trendom a postavením angličtiny vo svete najviac angličtinárov – osem, štyria ruštinári, traja nemčinári, dvaja latinčinári, jedna francúzštinárka. Okrem toho väčšina učiteľov má v kombinácii ešte ďalší jazyk, takže niektorí učitelia učia dva jazyky a v rámci toho máme zastúpený aj španielsky jazyk, ktorý sa momentálne aj vyučuje na lekárskej fakulte.

Náročnou úlohou pri tomto rozmachu vyučovania jazykov je získavanie novej študijnej literatúry. Literatúru dostupnú v ČSFR nám ochotne zakupuje ústredná knižnica, mnoho teraz závisí od osobnej iniciatívy učiteľov. Katedra môže teraz samostatne komunikovať so zahraničím a najblahodárnejšie sa to prejavilo v získavaní literatúry v nemeckom jazyku. Nemecké inštitúcie, zvlášť *Goetheho inštitút*, sa veľmi štedro postarali o najnovšie učebnice, príručky a iný učebný materiál.

Katedra sa v minulosti stále sťažovala, že učitelia majú málo možností absolvovať jazykové pobyty v krajinách, ktorých jazyk vyučujú. Žiaľ, v tomto smere sa veľa nezmenilo. Zúčastniť sa na jazykových kurzoch je síce možné tak, že si to učiteľ sám zaplatí, ale pri dnešných platových podmienkach učiteľov je nereálne to od nich žiadať.

S financiami súvisí aj doteraz nepoznaný problém. Vzhľadom na existenciu lukratívnejších možností pre učiteľov cudzích jazykov v rôznych kurzoch a súkromných jazykových školách vzniká pomaly situácia, že katedra nevie získať za daných finančných podmienok učiteľov (zatiaľ máme tieto skúsenosti v externom vyučovaní).

V minulosti katedra dosahovala veľmi slušné výsledky vo vedecko – výskumnej a publikačnej činnosti a to v celoštátnom meradle. Veľké zmeny vo vyučovaní jazykov, hľadanie nových modelov, rôzne kurzy, testy, množstvo prekladov a jazykových korekcií však spôsobili, že na túto prácu zostáva v súčasnosti menej síl.

Pre najbližšie obdobie má katedra dve najdôležitejšie úlohy. Po prvé, skonsolidovať kádrové obsadenie, keďže dochádza k istým zmenám v ňom. V rámci toho by bolo vhodné vytvoriť funkciu prekladateľa, ktorý by korigoval cudzovedecko – výskumný program, resp. nájsť možnosti prezentovania jeho výsledkov vzhľadom na veľmi malé publikačné možnosti. Pri plnení týchto a všetkých ostatných úloh vynaložíme maximálne úsilie; zároveň prosíme fakulty o podporu pri plnení nových náročných úloh cudzojazyčnej výučby.

Doc. PhDr. F. Šimon, CSc.

ZO ZAHRANIČNÝCH CIEST NAŠICH UČITEĽOV

... Ja, in Jena lebt's sich gut ...

spieva sa v starej študentskej piesni. Po mesiaci prežitom na študijnom pobyte v Jene (Nemecko) môžem pravdivosť tohto popevku len potvrdiť.

Predohra mojej študijnej cesty sa začala vo februári roku 1991, keď som požiadala o individuálnu grantovú mobilitu v rámci programu TEMPUS. Podmienkou prijatia žiadosti centrom TEMPUS-u v Bruseli bolo zaslanie vyplnených tlačív a najmä akceptačného listu hostiteľského pracoviska, v mojom prípade Univerzity Friedricha Schillera v Jene. Súhlasné vyjadrenie k môjmu záujmu o pobyt na Filozofickej fakulte jenskej univerzity sa mi podarilo získať zásluhou prodekana pre zahraničné vzťahy Pedagogickej fakulty UPJŠ *PhDr. Jána Račoka*. Začiatkom júla mi úrad TEMPUS-u v Bratislave oznámil, že *Komisia Európskych spoločenstiev* moju žiadosť schválila. V septembri som prevzala finančné prostriedky na mesačný pobyt (uchádzala som sa o dva mesiace) a po komplikáciách s výmenou ECU šeku na DEM som konečne v novembri vycestovala do Nemecka.

Cieľom mojej stáže v malebnom durínskom meste bolo zdokonaliť sa v ovládaní nemeckého jazyka, získať prehľad o nemeckej jazykovednej literatúre súvisiacej s mojou odbornou profiláciou (na Katedre slovenského jazyka a literatúry PdF vyučujem slovenský jazyk v odbore štúdia učiteľstvo pre 1. stupeň ZŠ, predovšetkým štylistiku, kultúru reči a didaktiku; v rámci externej vedeckej ašpirantúry u *doc. dr. J. Furdíka, CSc.* na FF UPJŠ sa venujem štylistickým možnostiam slovotvorby) a oboznámiť sa s tamojším systémom vyučovania materinského jazyka v základných školách. Očakávania, ktoré som do pobytu vkladala, sa vďaka *Dr. Hannelore Walther* z oddelenia didaktiky nemeckého jazyka a *Dr. Ine Schreiter*, riaditeľke Inštitútu zahraničnej germanistiky, splnili. Využila som možnosť navštevovať nemeckú konverzáciu spolu so zahraničnými študentami germanistiky. Inšpiratívna bola pre mňa účasť na prednáškach a seminároch zo štylistiky, lexikológie a didaktiky materinského jazyka, ktorá mi umožnila i poznanie spôsobu štúdia a študijnej atmosféry na univerzite. Hodiny strávené v študovniach univerzitnej knižnice ma obohatili o nové odborné poznatky. Naskytla sa mi i jedinečná príležitosť načúvať na desiatich vyučovacích hodinách nemčiny ako materinského jazyka v základnej škole (v Durínsku 1. – 4. roč.), ako aj gymnáziu. Mohla som tak pozorovať skutočnú realizáciu komunikatívnej koncepcie vyučovania materinského jazyka, ktorá sa v našich základných školách zatiaľ väčšinou iba proklamuje. Domov som si priniesla početnú kôpku učebníc a odbornej literatúry.

Študijný pobyt v Jene predstavuje nepochybne prínos pre môj odborný a pedagogický rast. A nielen to. Poskytol mi šancu spoznať históriu i súčasnosť čarovnej Jeny a jej okolia, ako i sledovať dynamiku zmien v tejto časti Ne-

(Pokračovanie na 8. strane)

...naši jubilanti...naši jubilanti...naši jubilanti...

Vo februári 1992 okrúhleho životného výročia narodenín sa dožívajú títo učitelia, vedeckí pracovníci a zamestnanci UPJŠ:

75 rokov:

Pavol HALAGOVEC – odb. asist. dôchodca

65 rokov:

Doc. Ing. Anna SOPKOVÁ, CSc. – PF

60 rokov:

Doc. Galina BANIŠEVA, CSc. – PdF
Doc. MUDr. Matúš MURÍN, CSc. – LF
Ján MISAL – odb. asistent FF
Terézia SIVÁKOVÁ – kuchárka ŠDaJ, Prešov
Anna URBANOVÁ – upratovačka R – UPJŠ

55 rokov:

Anna BUČKOVÁ – ved. spr. útvaru ŠDaJ, Košice
Doc. RNDr. Jozef GAJDUŠEK, CSc. – PF
Doc. RNDr. Michal KONC, CSc. – PF
Judita ŠAKOVÁ – samost. ref. LF

50 rokov:

Mária BABIŠOVÁ – sanitárka I. LF
Žofia BAČOVÁ – upratovačka R – UPJŠ
MUDr. Branislav SPIŠÁK, CSc. – LF
PhDr. Milan TUREK, CSc. – odb. asistent PdF

Všetkým našim oslávencom pri príležitosti ich výročia narodenín srdečne gratulujeme. Do ďalších rokov života im prajeme pevné zdravie, veľa úspechov v osobnom, rodinnom i občianskom živote, hodne radosti, spokojnosti, šťastia, ale aj chuti prekonávať všetky ďalšie životné ťažkosti a prekážky, ako aj Božieho požehnania.

– R –

Vážená pani
Magdaléna ŠECHNÁ
Prešov

Vážená pani,

oslavujete svoje krásne životné jubileum. S vďačnosťou iste spomínate na všetko dobré, čo Vám Pán Boh za uplynulé roky dal, na Jeho pomoc a dobrotivú ochranu.

Aj my sa pripájame a naviac Vám ďakujeme za všetko, čo ste pre UPJŠ a v posledných dvoch rokoch pre našu fakultu urobili.

Vaša iniciatívna práca veľmi prispela k jej vybudovaniu a stala sa pre nás nenahraditeľnou.

Vaše meno bude navždy pripojené k tým, ktorí tento ústav obnovili a otvorili pre blaho celej krajiny.

Želáme Vám zo srdca ešte „mnohaja i blahaja lita" v zdraví a pre spásu.

Nech Vás Pán Boh žehná!

Kolektív dekanátu
Gréckokatolíckej bohosloveckej
fakulty UPJŠ

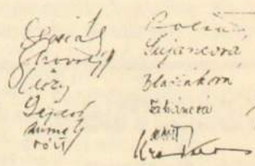

ZO ZAHRANIČNÝCH CIEST NAŠICH UČITEĽOV

(Dokončenie zo 7. strany)

mecka (tá je podstatne väčšia ako u nás). Mesto siedmich divov, ako sa Jena právom nazýva, si ma získalo od prvej chvíle. Historické jadro s priľahlými krivými uličkami vyžaruje osobitú atmosféru. Zvlášť pôvabná bola táto časť mesta v predvianočnom čase s typickým durínskym vianočným trhom. Nemôžem samozrejme nespomenúť starú Lobedu, ktorá vďaka Jánovi Kollárovi dýcha i slovenskou históriou. Silno na mňa zapôsobila prehliadka veľkolepého Dómu v neďalekom Naumburgu, architektúra troch Dornburgských zámkov, návšteva historického Erfurtu, Weimaru a pod. Počuť naživo Mozartovo Rekviem v Kostole sv. Michaela bolo perlou v mojich kultúrnych zážitkoch.

Veľmi dobrý dojem som mala z pravidelných i náhodných stretnutí s obyvateľmi Jeny, počas ktorých prevládala vľúdnosť, ochota a ohľaduplnosť.

... Ja, in Jena lebt's sich gut ... Skúsenosti zo stáže v Jene (škoda, že len mesačnej) ma utvrdili v presvedčení o potrebnosti zahraničných študijných pobytov. Sú nenahraditeľným zdrojom poznania, poznania odborného, spoločenského, kultúrneho, ale i prosto ľudského.

PaedDr. Ľudmila Valeková

Nové pravidlá slovenského pravopisu a pedagogická prax

(Dokončenie zo 6. strany)

sa prirodzene kvalifikovanejšie môžu vyjadriť fonetici a fonológovia. Nás zaujali skôr dôsledky zrušenia spomínaných výnimiek z rytmického zákona pre morfologický systém spisovnej slovenčiny.

Substantíva zakončené derivačnou morfémou *-áreň/-iareň* sa skloňujú podľa vzoru *dlaň*, avšak v datíve a lokáli plurálu podliehajú rytmickému zákonu a majú krátke relačné morfémy *-am*, *-ach*, napr. *továrňam*, *chladiarňam*, *továrňach*, *chladiarňach* (porov. Morfológia slovenského jazyka, 1966, s. 109). Po uplatnení rytmického zákona pri dlhej derivačnej morféme *-áreň* na *-areň* v type prevádzkareň vznikajú problémy pre skloňovanie uvedených substantív, pretože takéto substantíva by podľa existujúcich pravidiel mali mať relačné morfémy vzoru *dlaň* „*prevádzkarniam*", „*prevádzkarniach*". Pôvodné relačné morfémy s krátkymi vokálmi *prevádzkarňam*, *prevádzkarňach* sa totiž dajú vysvetliť len pôsobením tzv. reťazovej neutralizácie kvantity, ktorá sa doteraz uvádzala iba pri iteratívach typu *čítavam*, napr. *získavam*, *fúkavam*, *chýbavam*, *zhŕňavam*, *spievavam*.

Ešte výraznejšie sa prejavuje zrušenie výnimky z rytmického zákona pri skloňovaní činných prítomných príčastí. Podľa doterajších pravidiel sa činné príčastia skloňovali pravidelne podľa vzoru *cudzí* a výnimku tvorili iba činné príčastia typu *stojaci*, *hojaci sa*, *hojaci*, *zbrojaci*, *hnojaci*, pri ktorých sa uvádzalo, že majú vždy krátke relačné morfémy. Teraz sa tento počet nepravidelností v skloňovaní podstatne rozšíril o príčastia *vládnuci*, *lížuci*, *viažuci*, *kĺžuci*, *sádžuci*, *skáčuci*, *knišuci sa*, *škriabuci*, *striehnuci*, *kmášuci*, *kážuci*, *liahnuci sa*, *plznuci*, *trpnuci*, *rýpuci*, *štiepuci* atď. Podobne ako relačné morfémy iteratív typu získavať a feminín typu *prevádzkareň* sa dajú síce zdôvodniť tzv. reťazovou neutralizáciou kvantity, ale faktom zostáva, že rozširujú rady morfologických výnimiek zo skloňovania podľa vzoru *cudzí*. Vzhľadom na rozšírenie typov tzv. reťazovej neutralizácie kvantity (reťazovitého uplatnenia rytmického zákona) by sme sa nemali uspokojovať s konštatovaniami, s akými sme sa doteraz stretávali v gramatikách: „prípona *-va-* je pri časovaní slovies podľa vzoru *chytať* vždy krátka" alebo „v tvaroch príčastia prítomného sú vždy krátke koncovky". Uvedené prípady by sa mali fonologicky a morfologicky vysvetľovať komplexne ako dôsledok tzv. reťazovej neutralizácie kvantity na variantnosť relačných morfém pri časovacom vzore *chytať* (*chytám*, ale *získavam*) a skloňovacích vzoroch dlaň (*dlaniam*, ale *prevádzkarňam*) a *cudzí* (*cudzieho*, ale *striehnuceho*).

Cieľom našej poznámky o nových pravidlách nebolo pochybovať o dôvodoch, ktoré viedli pravopisnú komisiu k zrušeniu výnimiek z rytmického zákona v slovenčine. Chceli sme len upozorniť na ťažkosti pri ich vysvetľovaní v pedagogickom procese, ktoré vyplývajú z nedôsledného zrušenia týchto výnimiek, ale aj zo zaradenia tzv. rytmického zákona medzi pravopisné javy. Predovšetkým nám však išlo o upozornenie na dôsledky týchto zmien pre morfologický systém slovenčiny. Reťazové zrušenie jedných výnimiek vo fonologickom systéme vyvolalo ešte väčšie množstvo nových výnimiek v tvaroslovnom deklinačnom systéme spisovnej slovenčiny.

Miloslava Sokolová

Učebno – rekreačné stredisko UPJŠ
v Batizovciach, okr. Poprad

ponúka

služby svojho zariadenia počas celého roka pre organizácie, kolektívy a jednotlivcov v komfortnom vybavení

Kapacita zariadenia: 15 osôb + 6 osôb (prístelky)
Ceny (pre 1 osobu): pre pracovníkov UPJŠ 50.– Kčs, cudzí 80.– Kčs
Stravovanie: k dispozícii sú zariadené kuchynské linky

Učebno – rekreačné stredisko UPJŠ Batizovce sa nachádza v srdci Vysokých Tatier. Ponúkame možnosť zimného využitia pre zjazdové lyžovanie v oblasti Vysokých Tatier a v blízkom okolí – v Lopušnej doline (cca 3 km), ako aj použitie lyžiarskeho vleku vo Svite (2 km) a v Štôle (2 km).
Pre milovníkov prírody ponúkame veľký výber vychádzok do prírody, možnosť využitia služieb kúpalísk vo Svite a v Poprade, ako aj veľkých nákupných stredísk. Upozorňujeme na povinnosť zakúpenia karty pre vstup do Vysokých Tatier v hodnote 10.– Kčs, ktorá platí pre jednu osobu na 1 mesiac.

Informácie

Organizačný útvar R – UPJŠ, Košice, Šrobárova 57
Ing. Belo Filo
☎ (095) 221 55, 226 10 – 15, kl. 326

UNIVERSITAS Šafarikiana

• **Vydáva:** Rektorát UPJŠ Košice, Šrobárova 57, ☎ 226 08 • **Predseda redakčnej rady:** Doc. PhDr. Július Rybák, CSc. • **Vedúci redaktor:** PhDr. Július Hank • **Členovia redakčnej rady:** Marián Milčák, PhDr. Jaroslav Reznik, PaeDr. Jana Kocvárová, Ing. Radomír Mlýnek, JUDr. Mikuláš Mikolaj, CSc., Doc. MUDr. Milan Kotráň, CSc., Mgr. Ján Krajňák, Ing. Jozef Palaščák • **Technický redaktor:** Ing. Jozef Depta • **Tlač:** Edičné stredisko UPJŠ v Košiciach • **Adresa vedúceho redakcie:** Katedra jazykov UPJŠ, Mojmírova 2, 040 01 Košice, ☎ 243 12 • **Univerzitný časopis vychádza ako mesačník, 10-krát ročne, pre vlastnú potrebu.**